

108219

PUBLIKASJON : AFT DAG: Tir DATO: 900410 UTG: Morgen SIDE: 10
 OMRÅDE : Norge
 KLASSEKODE : K48 KLASSE: Annen Verdenskrig
 EMNE : TVogRadioprogrammer, Krigshistorie, Merkedager, Jubileer
 FORFATTER : Berg John
 MERKNAD : kronikk, storart
 TITTEL : KRONIKK

BRØDTEKST : 9. april et klassisk eksempel
 Den tyske innseiling natten 9. april er et klassisk eksempel på hvordan angriperen skjuler sine planer til det er for sent. Men det er et militært eksempel; og historikere såvel som sikkerhetspolitikere har oversett det.
 De ukjente fartøylene ble først meldt som tyske til Bergen kl. 01.35. Ironisk nok hadde krysseren "Köln" besvart anrop fra bevoktningsbåten "Manger" med å utgi seg for den britiske "Cairo"; men "Manger" feiltolket signalet som det tyske "Sei rolig"; vær rolig. Sånt skjer i krig. Meldingen nådde Oslo tidligst kl. 2. Samtidig skjøt Lerøy fort; men tyskerne besvarte ikke ilden før kl. 04.49 inne på Bergen havn, etterat krysseren "Königsberg" var truffet av norsk ild. Og her er vi ved et hovedpoeng. Vi kan ikke få oversikt over hva regjeringen kan ha forstått i løpet av natten før vi har sett når meldinger fra Oslofjorden, Bergen, Trondheim og Narvik besvarte fem spørsmål: Når trengte ukjente fartøyer inn? Når skjøt nordmennene varselskudd, og eventuelt virkningsild? Når ble inntrengerne avslørt som tyske? Når skjøt tyskerne? Når gikk de i land? Rekkefølgen på spørsmålene vil variere.

M

eldingen fra "Manger" nådde ikke alle. Så sent som kl. 4 hadde Bergen festning sterk mistanke om at det var en britiskfransk styrke som sto inn på havnen. Som Oscarsborg skjøt Bergen på ukjente fartøyer; respektløst uvitende om at regjeringen for enhver pris ville unngå å komme i krig på feil side. Hvis regjeringen fikk meldinger om dette, og hadde sinnsro og oversikt i behold; hvorfor reagerte den ikke på det som kunne være katastrofal skyting på vestmaktenes fartøyer?

Litt over kl. 3 meldte Trondheim at "fremmede" krigsskip forserte Agdenes. Kl. 03.20 meldte bevoktningsbåten "Kelt" til panserskipet "Norge" på Narvik havn at ni tyske jagere sto inn. Men i land ble meldingen misforstått og rapportert videre til Oslo som "utenlandske" fartøyer. Kl. 03.40 meldte bevoktningsbåten "Senja" feilaktig en tysk jager ved Ramnes som britisk. "Krigens tåke" hadde senket seg over Norskekysten. Er det mulig at det kan ha vært klarere hos regjeringen?

Allerede en times tid før midnatt hadde bevoktningsbåtene "Farm" og "Pol III" meldt om krigsskip i Ytre Oslofjord. "Pol III" ble skutt i brann, og noe senere ble minesveiperen "Kjæk" også beskutt. Ingen av dem fikk meldt fartøyenes nasjonalitet;

14. gang radio! Dette var jo Norge 1940. Like etter skjøt Rauøy og Bolærne fort, men uten å kunne identifisere inntrengerne. Meldingene var uklare; men sterke nok til at regjeringen samlet seg i Utenriksdepartementets kontorer. Kl. 05.10 fikk Oslo to viktige meldinger: Fra Narvik om at et tysk krigsskip hadde lagt til kai "og har landsatt ca. 200 á 300 mann". Det ble også meldt om skyting. Og fra Trondheim om tyske krigsskip på havnen, og "50 mann med maskingevær blev landsatt". Om og når disse meldingene nådde regjeringen er uklart; og nå sto utenriksminister Koht i alle fall midt i møtet med Tysklands sendemann Bräuer. Kanskje fikk Koht meldingene og tenkte raskt som lynet; men kan vi forutsette dette uten videre?

V

Ed ltiden hadde Admiralstaben hatt besøk av den britiske marineattaché, admiral Boyes, som hadde spurt om han kunne melde til London at Oslofjorden var fri for miner. Formiddagen 8. april hadde Boyes meldt at britiske flåtestyrker var på vei mot tyskerne, som sto opp gjennom danske farvann. Så sent som da regjeringen ved 3tiden vedtok mobilisering, taler mye for at admiral Diesens teori om et tyskbritisk sjøslag må ha stått sterkt i bildet.

Bildet av den modige regjeringen som så krigen klart i øynene og valgte å slåss, er imidlertid først og fremst knyttet til Kohts "nei" til Bräuer. Det ultimatum Hitlers sendemann bar frem ved 5tiden, bruker formuleringer om besettelse av punkter på norsk område; tyskerne røbet selvsagt ikke det fulle omfang av sine planer på dette tidspunkt! Spørsmålet blir hva Koht og regjeringen nå kan ha ment, at tyskerne kunne sette makt bak sine krav.

M

Ed sterk tro på britenes Royal Navy, få og usikre meldinger, og med et politisk grunnsyn rotfestet i folkerett og nøytralitetspolitikk, er det overveiende sannsynlig at Koht trodde han sto overfor en trusel som kunne avverges med norsk politikk og britisk sjømakt. Vi har hans ord på at han sa til Bräuer at kampen allerede var i gang; men i Kohts begrepsverden kunne "kamp" bety forskriftsmessig motstand mot nøytralitetskrenkelser, mobilisering av et sterkere nøytralitetsvern, og ellers politikk og tillit til Royal Navy. Kanskje trodde han også at tyskerne kunne ta enkelte støttepunkter; og bli avskåret der av britene og tvunget til å gi dem opp igjen.

Så sent som ved 7tiden på Østbanestasjonen, før avreise til Hamar, sa Koht ifølge NTB at "vi får håpe at denne tilstand ikke vil vare altfor lenge . . ". Inntil historikerne blir med på en debatt der nattens militære meldinger får den plass de fortjener, vil jeg hevde at regjeringen ikke valgte motstand mot en tysk invasjon. Den forsto ikke at dette var en invasjon.